

פרשת ראה

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל-מֹשֶׁה בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁי לְמִצְוֹתָי וְהָיָה כִּי יִבְיֹאֵךְ יְיָ אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-אַתָּה בָּא-שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ וְנִתְּתָה אֶת-הַבְּרָכָה עַל-הָאָרֶץ וְנָרְזִים וְאֶת-הַקְּלָלָה עַל-הָאָרֶץ עֵיבָל:

ובפרשת כי תבא:

וַיֵּצֵא מֹשֶׁה אֶת-הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר: אֵלֶּה יַעֲמְדוּ לְבָרֶךְ אֶת-הָעָם עַל-הָאָרֶץ וְנָרְזִים ... וְאֵלֶּה יַעֲמְדוּ עַל-הַקְּלָלָה בְּהָר עֵיבָל...

מלפניכם ... כל המקום אשר תדרוך כף רגליכם בו לכם יהיה ... לא יתיצב איש בפניכם...

לפני הרחבת שמונה הדברות האחרונות, מקדים משה ומצווה שסמוך לכניסה לארץ יערכו את מעמד הברכה והקללה. כאן הוא מבאר זאת בקצרה ואינו מפרט. לפני שמפרט את כל סדר המעמד, מרחיב משה רבנו ומבאר מצוות ששרשן בשמונה הדברות.

גם כאן, לפני שמתחיל את הרחבת הדברות, מזהיר: וְשָׁמַרְתֶּם לַעֲשׂוֹת אֶת-כָּל-הַחֻקִּים וְאֶת-הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי נָתַן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם: אֵלֶּה הַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר נָתַן יְיָ אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיךָ לָךְ לְרִשְׁתָּהּ כָּל-הַיָּמִים אֲשֶׁר-אַתֶּם חַיִּים עַל-הָאָדָמָה:

בפרשתנו משה מצווה בקצרה והיה כי יביאך ... ונתתה את הברכה על הר גיריזים ואת הקללה על הר עיבאל, אך הפירוט וסדר המעמד הזה, נאמר רק בפרשת כי תבא. כפי שכבר כתבתי, אחרי קיראת משה רבנו את עשרת הדברות, הוא מרחיב ומפרט מצוות ועניינים ששרשן בעשרת הדברות. היסוד של כל הנהגת האיש היהודי הוא שתי הדברות הראשונות **אנכי ולא יהיה לך** ששמעו ישראל מפי הגבורה. שתי הדברות הללו הן כהקדמה לשמונה הדברות שאחריהן. ההרחבה של שתי הדברות הללו היא מפרשת **שמע ישראל** שבפרשת ואתחנן ועד סוף פרשת והיה אם **שמוע** שבפרשת עקב. בסיום ההרחבות הללו חוזר משה ומבטיח את ההבטחה עליה חוזר מספר פעמים בספר זה: כי אם שמור תשמרון את כל המצוה הזאת ... והוריש יי את כל הגוים האלה

עשרת הדברים הרחבת הדיבר השלישי והרביעי

הדבר השלישי:

לֹא תִשָּׂא אֶת-שֵׁם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹא כִּי לֹא יִנָּקֶה יְיָ אֶת אֲשֶׁר-יִשָּׂא אֶת-שֵׁמוֹ לְשׁוֹא:
הרחבת הדבר: מכי אם אל המקום ... עד פרשת עיר הנדחת

ומצווה: כִּי אִם-אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-יִבְחָר יְיָ אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל-שְׂבָטֵיכֶם לְשׁוֹם אֶת-שֵׁמוֹ שֶׁם לְשָׁכְנוֹ תִּדְרָשׁוּ וּבָאתָ שָׁמָּה: וממשיך לפרט כי רק במקום זה נקריב את קרבנותינו. גם מה שמפרט אח"כ רק בכל אות נפשך וגו', וכן כי ירחיב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת גְּבֻלְךָ וגו'. הוא המשך לעניין 'כי אם אל המקום'. כי יכרית ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת הַגּוֹיִם חֹזֵר וּמִזְהִיר שׁוֹב עַל עֲבוּדָה זָרָה. כמו כן, הפרשיות שאחר כך, עוסקות בענייני מסית לעבודה זרה. הקשר ל'לא תשא' מובן כמו שכתבתי לעיל.

פרשת עיר הנדחת מסתיימת כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְשָׁמֵר אֶת-כָּל-מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מֵצִוְּךָ הַיּוֹם לַעֲשׂוֹת הַיֵּשֶׁר בְּעֵינֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ: בעלון הקודם (פרשת עקב) עמדתי על כך שסיומת בעניין זה חוזרת על עצמה מספר פעמים, ומעניין שאנו נתקלים בה לפני פירוט הדברות, ואחרי הרחבת שתי דברות ראשונות. גם כאן באה ההבטחה הזו אחרי הרחבת הדיבר השלישי.

כתב החינוך במצוה ל': **שלא** נשבע לבטלה שנאמר: לא תשא את שם ה' אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹא. ...

משרשי מצוה זו: לדעת בני אדם ולקבע בנפשותם ולחזק האמונה בלבבותם, כי ה' ברוך הוא אשר בשמים ממעל וקים לעד, אין קיום כקיומו. וראוי ומחייב עלינו בזכרנו שמו הגדול על מעשנו ועל דבורינו לזכרו באימה ביראה ברתת ובזיע, ולא כמהתלים ומדברים בדבר קל כמו הדברים ההווים ונפסדים ואינם נשארים בקיומם כמונו אנחנו בני אדם ושאר דברי העולם השפל. על כן ראוי לקבע העניין הזה בלבבנו ולהיות יראתו על פנינו לחיותנו ולזכותנו חיבנו במצוה הזאת לבל נזכיר שמו הקדוש לבטלה, וענש מלקות על המקל ועובר עליה. עכ"ל.

הקשר בין 'לא תשא' לבין העניינים הבאים מובן היטב: משה מזהיר: אֲבָרָה תִּאֲבָדוּן אֶת-כָּל-הַמִּקְלָמוֹת אֲשֶׁר עָבְדוּ-שָׁם הַגּוֹיִם ... לֹא-תַעֲשֶׂוּן כֵּן לַיְי אֱלֹהֵיכֶם:

הדיבר הרביעי:

שְׁמֹר אֶת-יּוֹם הַשַּׁבָּת לְקֹדֶשׁ כַּאֲשֶׁר צִוָּה | יְיָ אֱלֹהֶיךָ: שִׁשַּׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְשַׁבְתָּ כָּל-מְלֹאכְתְּךָ: וְיוֹם הַשַּׁבְעִי שַׁבָּת | לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָּל-מְלָאכָה אֲתָה וּבִנְךָ-וּבִתְּךָ וְעַבְדְּךָ-וַאֲמָתְךָ וְשׂוֹרְךָ וְחֹמְרְךָ וְכָל-בְּהֶמְתְּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ לְמַעַן יָנוּחַ עַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ כָּמוֹךָ: וְזָכַרְתָּ כִּי-עֶבֶד הָיִיתָ | בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיֹּצֵאֲךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם בְּיָד חֲזָקָה וּבְזֶרַע נְטוּיָה עַל-כֵּן צִוָּה יְיָ אֱלֹהֶיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת-יּוֹם הַשַּׁבָּת:

הרחבת הדבר: מבנים אהם ... עד סוף פרשת הרגלים

בָּנִים אֲתָם לַיְיָ אֱלֹהֵיכֶם לֹא תִתְּגַדְּדוּ וְלֹא-תִשְׁיִמוּ קִרְחָה בֵּין עֵינֵיכֶם לְמַת:

כִּי עִם קְדוֹשׁ אַתָּה לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ וּבָךְ בֵּתְךָ יְיָ לְהִיזוֹת לֹא לָעַם סֹלָה מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי הָאָדָמָה:

עם ישראל נבחר מכל העמים, וחלק מיוחדותו הוא קיום מצוות השבת. אף השבת נבדלה מששת ימי המעשה. גם עניין המאכלות האסורות והטמאות, הוא הבדלה בין הטמא ובין הטהור כפי שנאמר בספר תורת כהנים בפרשת שמיני, סוף סדר ו, בסיום העניין הזה. זהו אם כן הקשר לשמירת השבת

על פי חלוקת הסדרים היהודית, כאן מתחיל סדר יב, ובאמת פרשה זו היא הקדמה לפרשיות הבאות אחריה העוסקות בסימני טומאה וטהרה של חיות ושל בהמות. בפרשה זו אנו קוראים בנים אהם לה' אהיכם ... כי עם קדוש אתה, ובסיום עניין המאכלות האסורות חוזר משה ואומר כי עם קדוש אתה לה' אהיך.

שבת בראשית:

שִׁשַּׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְשַׁבְתָּ כָּל-מְלֹאכְתְּךָ:

יּוֹם הַשַּׁבְעִי שַׁבָּת | לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָּל-מְלָאכָה אֲתָה וּבִנְךָ-וּבִתְּךָ וְעַבְדְּךָ-וַאֲמָתְךָ וְשׂוֹרְךָ וְחֹמְרְךָ וְכָל-בְּהֶמְתְּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ לְמַעַן יָנוּחַ עַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ כָּמוֹךָ:

שבת הארץ:

שש שנים:

עֲשֹׂר תַעֲשֹׂר אֶת כָּל-תְּבוּאָת זֶרְעֶךָ הַיֵּצֵא הַשָּׂדֶה שָׁנָה שָׁנָה: ... מִקְצֶה | שְׁלֹשׁ שָׁנִים תּוֹצִיא אֶת-כָּל-מַעֲשֶׂר תְּבוּאָתְךָ בַּשָּׂנָה הַהִוא וְהַנְחַתָּ בִּשְׁעָרֶיךָ: שְׁנַת הַשְּׁבִיעִי: מִקֵּץ שָׁבַע-שָׁנִים תַּעֲשֶׂה שְׁמִטָּה:

שמיטה עליה למדנו כבר. כאן מוסיפה התורה עניין שמיטת כספים, ואת הפרשה שאחריה כי יהיה כך אביון וכו'. אמנם, לפני כן מקדימה התורה וכותבת את ענייני מעשר שני ומעשר עני מהתבואה היוצאת בששת השנים בהן עובדים בשדה. בנוסף, בעניין מעשר שני אנו קוראים שוב על 'המקום אשר יבחר ה'', הנזכר בפרשתנו מספר פעמים.

שבת הארץ הכוללת גם את מצות שמיטת כספים, שרשה במצוות שבת בראשית. כשם שצריך האדם לנוח וכן לתת מנוחה לכל התלויים בו, כך צריך האדם להשבית את האדמה. את עיקר עניין השמיטה למדנו כבר בספר שמות ובחומש הפקודים, ושם דברה התורה גם על שש השנים הראשונות. כאן התורה מצווה על שמיטת כספים המתקיימת בשנת השמיטה, לכן כאן התורה כותבת רק מקץ שבע שנים תעשה שמיטה. כלומר, את אותה

בשבת: וְזָכַרְתָּ כִּי-עֶבֶד הָיִיתָ | בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיֹּצֵאֲךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם בְּיָד חֲזָקָה וּבְזֶרַע נְטוּיָה

עַל-כֵּן צִוָּה יְיָ אֱלֹהֶיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת-יּוֹם הַשַּׁבָּת:

בעבד עברי: וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּפְדְּךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ

עַל-כֵּן אֲנִי מְצַוְךָ אֶת-הַדָּבָר הַזֶּה הַיּוֹם:

יתכן שיש קשר בין שש שנות עבודה של עבד עברי, לאחריו יוצא לחפשי, לשש שנים של עבודת הארץ, אחריהן באה שנת השמיטה (אף ששנת השמיטה קבועה).

הקשר בין שמירת השבת לפרשת שמירת השבת לפרשת כי ימכר לך אחיך העברי, מובן היטב. כנראה שזה הטעם שהתורה כתבה כאן לשון זו.

שלוש רגלים

הקשר בין הרגלים לשבת מובן היטב, ואינו צריך ביאור. במקום אחר נבאר אי"ה את המושג 'שבתון' הנזכר בכמה מקומות לגבי חלק מהימים טובים.

הפרשה מסתיימת בעניין שלש רגלים בהם נצטוונו לעלות לרגל. לפרשה זו מוקדמת פרשת כל הבכור. הערתי כבר בעבר, כי גם בפרשת המועדות שבתורת כהנים מוקדמת פרשת שור או כשב. יש להוסיף עוד כי בפרשת כי תשא, נזכר עניין הבכור לאחר חג המצות. זהו זמן המלטת הצאן כפי שדרשו חז"ל.

ויהי רצון שנזכה במהרה לבניין בית המקדש, ושם נעלה ונראה בשלש פעמי רגלינו

הערה: מפאת חוסר מקום, נאלצתי השבוע לקצר. אי"ה בשבוע הבא יצא עלון נוסף קצר עם מעט ענייני חדש אלול.

להערות והארות בענייני העלון:

יחזקת נוימן קצות החשן 9/6 מודיעין עילית. 0527167567. דוא"ל: yn0527167567@gmail.com. וכן בקו התורה והמצוה 0773541079 ניתן לתרום (גם הנצחות לע"נ, להעלאת, וכד') בעמדות נדרים פלוס: 'עדת יראים-אושטרייך' לשונית 'תרומות עבור קונטרסים וחבורים'.

זמני התפלות בקהלתנו ק"ק עדת יראים-אושטרייך מודיעין עילית (נתיבות המשפט 111 ב')

ראה-מברכין חדש אלול: מנחה בחול: 7:20. מנחה בעש"ק ובשב"ק: 6:45. שחרית בשב"ק (קבוע): 8:30. ערבית מוצש"ק: 8:00.

שופטים: מנחה בחול: 7:15. מנחה בעש"ק ובשב"ק: 6:35. ערבית מוצש"ק: 7:50.

יבנה המקדש: ראה: כהונה: יקים לוי: חשביהו. השיר: הזיו לך והבאר. מסכת שבת: יב. שופטים: כ': חפ"ה ל': שובאל.